ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ – БАН

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
http://edu.bas.bg

email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Основна информация:

Име на курса: ***Латинска палеография (От Античността до Новото време)***

Лектор: доц. д-р Стиляна Баталова
Телефон: 02 987 02 61
Имейл: stilyana.batalova@gmail.com stylianabat@yahoo.com

Хорариум: 30 ч.

Анотация (до 150 думи):

Курсът по латинска палеография запознава докторантите с развитието на латинското писмо от Античността до ранното Ново време. Той е предназначен за обучаеми в областта на теорията и историята на литературата, медиевистиката, историята, филологията и сродни дисциплини. Обучението обхваща основните типове писма (капитални, унциални, полуунциални, минускулни, каролингски, готически и хуманистични), техните графични особености и исторически контекст.

Курсът развива умения за разчитане и анализ на ръкописни свидетелства, идентифициране на характерни писмени практики и прилагане на методите на палеографския анализ за датиране и локализиране на текстове. Включена е работа с факсимилета, критични издания и дигитални архиви, както и обсъждане на връзката между палеографията, кодикологията и текстологията. В резултат докторантите придобиват практически компетентности за работа с латински ръкописи и разбиране за тяхната роля в европейската културна традиция. В края на курса те трябва да могат да изготвят издание на кратък непубликуван текст, като правилно разчитат използваните в него съкращения.

Тематично съдържание на курса (кратко описание по теми или модули)**:**

1. Въведение и основна терминология (4 часа)

- Предмет и задачи на латинската палеография
- Основни понятия: писмо, графема, ductus, ligatura, морфология на буквите**,** modus scribendi**,** палеографски профил
- Абревиатури и съкращения като част от писмената система
  - видове съкращения: номинални, сигли, суспенсии, контракции
  - работа със справочници (Cappelli, Кузенцова и др.)
- Материали и писарски практики

2. Антични писма (4 часа)

- Capitalis quadrata и capitalis rustica
- Унциал и полуунциал

- Практически упражнения с факсимилета (вкл. разчитане на съкращения в контекст)

3. Ранносредновековни писма (4 часа)

- Национални писма: меровингско, визиготско, беневентанско, ирландско
- Регионални особености
- Практическо разчитане на текстове с характерни съкращения

4. Каролингски минускул (4 часа)

- Исторически контекст
- Графични характеристики
- Писарски практики
- Упражнения с факсимилета

5. Готически писма (4 часа)

- Textualis, cursiva, hybrida
- Еволюция на съкращенията в готическия период
- Практически анализ

6. Хуманистични писма (4 часа)

- Възраждане и връщане към античните модели
- Връзка с печатната antiqua
- Практически упражнения

7. Практикум: подготовка на издание (6 часа)

- Датиране и локализиране на ръкопис
- Анализ на писмени практики
- Съставяне на палеографски профил на ръкописа
- Разчитане на съкращенията
- Транскрипция
- Проверка на съкращенията чрез справочници и паралели
- Изготвяне на издание на кратък непубликуван текст

Форми на обучение и оценяване:

Обучението се провежда под формата на лекции и семинарни занятия, насочени към овладяване на основните палеографски методи и практическа работа с ръкописни свидетелства. Семинарните занятия включват разчитане на факсимилета, анализ на писмени практики, идентифициране и интерпретиране на съкращения, работа със специализирани справочници и съставяне на палеографски профил на дадено писмо или ръкопис.

Оценяването се извършва чрез текущи практически задачи, участие в семинарните упражнения и финален проект. Финалният проект представлява подготовка на издание на кратък непубликуван текст, включващо разчитане на съкращенията, транскрипция, съставяне на палеографски профил, датиране и локализиране на ръкописа, както и аргументиране на направените палеографски решения.

Компетентности, придобити в резултат на обучението (3-5 точки):

• Умения за разчитане и транскрибиране на латински ръкописни текстове от различни периоди, включително идентифициране и интерпретиране на съкращения и писарски практики.

• Способност за анализ на графичните характеристики на писмата, съставяне на палеографски профил и прилагане на палеографските методи за датиране и локализиране на ръкописни свидетелства.

• Компетентност за работа с факсимилета, дигитални архиви и специализирани справочници, както и за подготовка на критическо издание на кратък непубликуван текст.

Литература:

Основна литература

• **Bischoff, Bernhard.** *Latin Palaeography: Antiquity and the Middle Ages.* Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
• **Brown, Michelle P.** *A Guide to Western Historical Scripts from Antiquity to 1600.* London: British Library, 1990.
• **Cappelli, Adriano.** *Lexicon Abbreviaturarum.* Milano: Ulrico Hoepli, 1899 (многократно преиздавано).
• **Cavallo, Guglielmo.** *Ricerche sulla maiuscola biblica.* Firenze: Le Monnier, 1967.
• **Cherubini, Paolo & Alessandro Pratesi.** *Paleografia latina*. Città del Vaticano: Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica, 2010
• **Derolez, Albert.** *The Palaeography of Gothic Manuscript Books.* Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
• **Stansbury, Mark & David Ganz (eds.).** *The Oxford Handbook of Latin Palaeography.* Oxford: Oxford University Press, 2020.
• **Clemens, Raymond & Timothy Graham.** *Introduction to Manuscript Studies.* Ithaca: Cornell University Press, 2007.

1000 София
ул. „Сердика“ № 4
http://edu.bas.bg
email: tdc-phd@cu.bas.bg
тел.: 02 987 31 67
02 979 52 60

Допълнителна литература (палеография, кодикология, методология)

• **Lowe, E. A.** *Codices Latini Antiquiores.* Oxford: Clarendon Press, 1934–1971 (въведение към томовете).
• **Parkes, Malcolm B.** *Pause and Effect: An Introduction to the History of Punctuation in the West.* Aldershot: Scolar Press, 1992.
• **Parkes, Malcolm B.** *Their Hands Before Our Eyes: A Closer Look at Scribes.* Aldershot: Ashgate, 2008.
• **Petrucci, Armando.** *La scrittura. Ideologia e rappresentazione.* Torino: Einaudi, 1986.
• **Brown, Michelle P.** *Understanding Illuminated Manuscripts.* Malibu: J. Paul Getty Museum, 1994.
• **Gumbert, J. Peter.** *Codicological Units: Towards a Terminology.* Leiden: Brill, 2004.
• **Derolez, Albert.** *Introduction à la paléographie latine.* Turnhout: Brepols, 2007.
• **McKitterick, Rosamond (ed.).** *Carolingian Culture: Emulation and Innovation.* Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Специализирана литература за палеографски профил

• **Parkes, Malcolm B.** *Their Hands Before Our Eyes: A Closer Look at Scribes.* Aldershot: Ashgate, 2008.
• **Parkes, Malcolm B.** *Pause and Effect.* Aldershot: Scolar Press, 1992.
• **Cavallo, Guglielmo.** *La scrittura latina. Dalle origini all'età carolingia.* Roma: Jouvence, 1981.
• **Cavallo, Guglielmo (ed.).** *Scrittura e civiltà* (списание, различни години).
• **Cavallo, Guglielmo & Heribert Müller (eds.).** *Scriptorium: Scritture e libri nel Medioevo.* Roma: Viella, 1999.